

CAMIL BACIU

Mihai Iovănel*

BACIU, Camil (1926, Galați – aprilie 2005, Paris), prozator SF. Numele la naștere este Camillo Kaufman. Este concitadin și prieten din copilărie cu Iordan Chimet și Gheorghe Ursu, cu care va purta o corespondență editată în Iordan Chimet, *Cartea prietenilor mei* (2006, II). Urmează Liceul „Vasile Alecsandri” din Galați și Institutul Politehnic din București, secția Pompe și ventilatoare. După o perioadă de 7 ani în care activează ca inginer își câștigă existența din scris, lucrând ca reporter la „Flacăra”. Realizează între 1967 și 1969, la radiodifuziunea Română, emisiunea *La frontiera posibilului*. În 1969 emigrează în Franța, la Lyon, unde scoate unicul număr al revistei „Le Chronogonmoscopographe” (1970), și apoi la Paris, unde va lucra la Renault într-un departament de comunicare. Are inițiative în domeniul teatrului: pune bazele teatrului de pantomimă Neutrino, la Lyon, funcționând și ca scenarist și actor, ține conferințe în domeniu în Israel și Belgia, scrie piesa *Pledoarie pentru Augustin*, pusă în scenă de Théâtre de l’Atelier din Paris.

Începuturile lui **B.** sunt realist-socialiste. În *Nu departe de castelul prințesei* (1956), cuprinzând notele de călătorie ale unui activist prin România aflată în drumul către socialism, schițele surprind în contraste deloc subtile, literal partinice, diverse ipostaze ale luptei de clasă. O atenție prioritară în materie de înfierare ideologică și caracterologică li se acordă chiaburilor, inclusiv în versiunea disimulată în mijlocași înstăriți. Reportajele au apărut inițial în „Flacăra”. Superior prin stil, ritm și poveste este romanul pentru copii *Împreună cu nene Iani* (1957), deși nu lipsește nici de aici tema ideologică a transformării și optimizării unui „semete” (Stațiune de Mașini și Tractoare) dintr-un sat izolat sub acțiunea forțelor pozitive comuniste, cărora li se raliază eficient câțiva pionieri. Personajul central este Iani, un fost marinar greco-român ale cărui povești extraordinare întrețin în inima copilului narator nu atât dorința de evaziune, cât alimentarea alegorică a aspirației către valori morale înalte, comuniste. Călătoriile lui Iani își găsesc corelativul și „scara tâlcuitoare” în călătoria copilului, împreună cu familia lui, către semete și în lupta contra elementelor reacționare de acolo, încununată prin transformarea unei mori pe apă din instrument de exploatare în instrument de iluminare, adică într-o hidrocentrală. Reconvertit în autor SF, **B.** continuă o vreme să rămână în zona realist-socialistă prin nuvelele *Experiența „Colombina”* (1960) și *Met...* (1964), publicate în Colecția „Povestiri științifico-fantastice”, și prin

---

* Institutul de Istorie și Teorie Literară „G. Călinescu” al Academiei Române.

volumul *Revolta creierilor* (1962). *Experiența „Colombina”* reprezintă un manifest contra armamentului atomic. Un industriaș american pretinde că a descoperit o bombă „curată” și o detonează pe proprietatea lui, provocând contaminarea unei zone întinse, dar și reacțiunea forțelor pozitive din Statele Unite, conduse de ziaristul Eugen Garrow. Lupta de clasă continuă, în același decor american, în *Revolta creierilor*, volum unificat tematic de prezența roboților; aceștia sunt utilizați de către exploatare împotriva sindicatelor muncitorești, nu eficient însă, din moment ce inteligențele artificiale iau partea celor oprimați (nu din rațiuni morale, ci „obiective”, algoritmul lor științific dictându-le să aleagă „adevărul”). Doar modic superioară este culegerea *Planeta cubică* (1964), cuprinzând miniromanul *Aragua*, rescriere progresistă a *Insulei doctorului Moreau* de H.G. Wells, precum și alte istorii robotice. Însă prin *Mașina destinului* (1966), cuprinzând trei nuvele întinse, literatura lui **B.** face un salt de calitate. Nu atât prin *Soarele portocaliu*, *space opera* excesiv de liric și de melodramatic pe tema singurătății și a morții în Cosmos, și nici prin *Mașina destinului*, poveste polițistă cu aspect variind între cimilitură și farsă despre posibilitatea de a predica matematic soarta fiecărui individ; ci prin *Ilarion și Hirondelle*, construită prin succedarea și finalmente prin fuzionarea codurilor realist-satiric, fantastic-oniric și science-fiction. Prima parte a nuvelei înfățișează, memorabil, un birou de proiectanți în care fiecare dormitează și levitează oniric în toropirea generală, nutrind fantezii private în contrast comic cu ineficiența birocratică. În următoarea secvență fantasticul începe să fisureze realitatea: ca într-o piesă suprarealistă, scene fantastice irump în spațiul trivial și viceversa, până la confuzia totală a planurilor. În cea de a treia secvență survine explicația science fiction (dar cuprinzând și trimiteri la Don Quijote) a scenelor anterioare, pentru ca finalul deschis să păstreze simultan potențele celor trei coduri. Mai apropiat de stilul din *Ilarion și Hirondelle* decât de restul lucrărilor sale, romanul *Grădina zeilor* (1968) este capodopera lui **B.** și una dintre cele mai importante scrieri SF și fantastice ale literaturii române. În jurul unui motiv science fiction clasic, al contactului cu o civilizație extraterestră superioară (darmanții nemuritori, reprezentați de contele Désiré de Droitdieu), pivotează un roman inspirat de suprarealismul lui Marc Chagall (la ale cărui tablouri cu oameni zburători se fac trimiteri; alt intertext se leagă de pictura lui Francisco Goya, *El entierro de la sardina*). Prezența lui Droitdieu (programare onomastică neîntâmplătoare) oferă cărții un ax rațional, chiar didactic, în măsura în care anexează o morală: contele urmărește ideea nietzscheană – și deci amendabilă în epocă – a prelevării unor supraoameni din masa informă a omenirii, adică un program de inginerie globală care ar duce la transformarea radicală a conceptului de om. Interesul contelui de Droitdieu se oprește, întinzându-se pe mai multe decenii, asupra familiei gălățene David, în care vede, prinse ca în chihlimbar, potențialitățile unor eroi paradigmatici din istoria omenirii (Samson, Leonardo da Vinci etc.), ce ar urma să fie descătușate. În cele din urmă, la Marea Expoziție Universală de la Paris regizată cu mari abilități de iluzionism de către Droitdieu, contele este înfruntat și aparent învins de către o mulțime în rândurile căreia apare

și familia David. Va reapărea însă în chip de baron de Richtigott, conducătorul unui lagăr de exterminare din Polonia în cel de al Doilea Război Mondial. Acolo ajung patru dintre frații David, care, precum Jderii lui Sadoveanu, alcătuiesc o expediție de salvare a iubitei evreice a unuia dintre ei, pierind – însă, la rându-le, doar aparent – într-un crematoriu. Ideea (în descendență, la rigoare, bogomilică) ar fi că lupta dintre partea întunecată, fascistă (dar, citită printre rânduri, și comunistă), întrupată de Droitdieu, și elementul antagonic-luminos al familiei David este eternă. Dar dincolo de această componentă ideologică (rezumată ici și colo prin lozinci precum „Nu voi îngădui nimănui să nimicească omul sub pretextul transformării lui! Omul transformat trăiește într-o lume a absurdului, într-o lume străină, străin el lui însuși” sau „Feriți-vă de marii reformatori, de aceia care vă nimicesc idealurile pentru a vă împrumuta idealurile lor!”), forța romanului stă în factura sa chagalliană (servită exemplar prin stilul de un lirism bine controlat al autorului), în scurtcircuitarea variabilă prin fantastic a universului casnic al familiei David, în zonele de graniță în care realismul cel mai domestic face loc straniului, miraculosului, bizarului, absurdului, poeticului.

SCRIERI: *Nu departe de castelul prințesei. Istorisiri de călătorie*, București, 1956; *Împreună cu nene Iani*, București, 1957; *Experiența „Colombina”*, I–II, București, 1960; *Revolta creierilor*, București, 1962; *Met...*, I–II, București, 1964; *Planeta cubică*, București, 1964; *Mașina destinului*, București, 1966; *Grădina zeilor*, București, 1968; ed. 2, București, 2001; *Assaf et Jonathan dans les Mers du Sud*, Paris, 1978.

Repere bibliografice: Mirodan, *Dicționar*, XX; Cristian Tudor Popescu, *Imperiul oglinzilor strâmbe*, București, 1993, 73; Mihai Iovănel, *Un roman din '68*, ALA, 2002, 632; Opriță, *Anticipația*, 130–135; Iordan Chimet, *Cartea prietenilor mei*, pref. Vasile Igna, București, 2006, II, *passim*; Manolescu, *Enciclopedia*, 58–59.

ABSTRACT

This essay offers a survey on Camil Baci, Romanian author of some highly relevant science-fiction writings. Starting from his socialist-realism beginnings with propaganda sketches written for Communist newspapers or with rudimentary science-fiction novellas treating themes as anti-proletarian development of capitalist technologies like robots and atomic bombs, the essay analyzes Baci's gradual literary fulfillment in the Fantastica Romania field of the 60s. His most important piece of work is *Grădina zeilor* (*The Garden of Gods*), published in 1968, right before the author's exile. This poetical novel, containing Chagall-like raptures in the diurnal logic, offers a powerful fiction on Holocaust and on various anti-totalitarian humanistic aspirations.

Keywords: science-fiction, Romanian fiction, Camil Baci, socialist-realism, robots.